



TEKST MAX VAN WEEZEL FOTOGRAFIE PATRICK STERNFELD

# Mels Sluysen

‘Vitale oudere waar bestuurders pensioenfondsen hardop van dromen’

Zijn woning in ‘t Gooi doet me aan het huisje van Hans en Grietje denken: verscholen in het bos, het kost me even moeite het te vinden. Beneden in de kelder staat het bureau waaraan hij de laatste hand legt aan wetenschappelijke tijdschriften als Anti Cancer Drugs en Apoptosis. De trap naar de eerste verdieping geeft toegang tot zijn schildersatelier. Mels Sluysen, geboren in 1930, komt dicht in de buurt van de vitale oudere waar ministers van Sociale Zaken en bestuurders van pensioenfondsen hardop van dromen. Na een werkzaam leven als biochemicus, hoofd van de tumorafdeling van het Nederlands Kanker Instituut en onderzoeker aan de Universiteit van Californië en het Weizmann Instituut in Israël is hij nog steeds volop aan de slag. Op gevorderde leeftijd ontdekte hij zijn passie voor het schilderen: Joodse taferelen, vaak ontleend aan de boeken die zijn vader Meyer Sluysen over de vooroorlogse Waterloopleinbuurt schreef. In het huisje in het bos woont hij met zijn vrouw Helen Goote, die over mensenrechten en gezondheid schreef in bladen als Libelle en Vrij Nederland. Ze werkte bij de omroep, publiceerde kinderboeken en is gefascineerd door roofvogels als de woestijnbuizerd. Als Goote & Sluysen schreven ze met zijn tweeën de roman ‘Een plan van onbeschrijflijke grootheid’, over de Tweede Wereldoorlog, opkomend antisemitisme en de veiligheid die de staat Israël Joden moet bieden. Een veelzijdig echtpaar, mag je wel zeggen.

Sluysen komt uit Betondorp, vanwege de vele sociaaldemocraten en communisten die er woonden ook wel ‘het rode dorp’ genoemd. Later verhuisden zijn ouders naar de Amsteldijk. Vader Meyer was betrokken bij de oprichting van de VARA, redacteur van de sociaaldemocratische krant Het Volk en brein achter het blad Vrijheid, Arbeid, Brood dat in de jaren dertig ageerde tegen de dreiging van zowel fascisme als communisme. In de oorlog werkte hij in Londen bij Radio Oranje en bij De Flitspuit, een zender waarvan de Duitsers moesten denken dat hij in Nederland stond. Na de bevrijding tekende hij zijn herinneringen aan de Jodenbuurt op in boeken als

‘Voordat ik het vergeet’, ‘Als de dag van gisteren’ en ‘Er groeit gras in de Weesperstraat’. Boeken die in geen enkel Amsterdams-Joods huishouden ontbraken. Zelf heb ik het volledige oeuvre van Sluysen van mijn grootmoeder geërfd. In mijn boekenkast staat het ingeklemd tussen de memoires van Pieter Jelles Troelstra, Willem Vliegen en Henri Polak. De vader van Mels Sluysen was in de jaren vijftig en zestig ook beroemd als radiocommentator. De AVRO had mr. G.B.J. Hiltermann, de VARA Meyer Sluysen. Zijn buitenlandcommentaren op zaterdag waren vaak apocalyptisch van karakter: de atoomoorlog dreigde, de Russen rukten op. Waarna hij zijn bijdrage altijd afslot met de woorden: ‘Ik wens u smakelijk eten, luisteraars!’. Dat leverde hem in Joodse kring de bijnaam ‘de kippenoepversjteerder’ op. Begin jaren zeventig brak hij met de PvdA en de VARA omdat hij die organisaties te links en pro-communistisch vond geworden. Op zijn oude dag sloot Sluysen zich aan bij de rechts-sociaaldemocratische partij DS’70.

## ‘Ik ben elke ochtend om half zes al aan het werk’

Mels was erbij toen zijn ouders op 10 mei 1940 naar Engeland uitweken. De Arbeiderspers, de VARA en Het Volk dreigden onder curatele van de Duitsers te worden geplaatst. Met een geleidebrief van Stuuf Wiardi Beckman, hoofdredacteur van Het Volk, wisten de Sluysens een boot in IJmuiden te bereiken. ‘Er stond één grote file op weg naar de kust. In Velsen moest je de douane door. In de vissershaven lag de Friso, die heeft ons naar het Isle of Wight gebracht. Onderweg werden we beschoten door Duitse bommenwerpers. Ik was toen een jongen van negen.’

Na de oorlog ging de familie in Bussum wonen. Dat Mels later een gevierd kankeronderzoeker zou worden, zat er toen nog niet in. Hij zag zichzelf niet als een



## ‘Godsdienst vind ik flauwekul’

Onder de naam ‘Sluyser en Sluyser’ richtte het Joods Historisch Museum in 2009 een expositie in van manuscripten en brieven van Meyer Sluyser en schilderijen van Mels. Schilderijen met namen als ‘Broodjeswinkel’, ‘Jiddisje gein’, Nesjomme’ en ‘Schnorrer’. ‘Met mijn belangstelling voor het nostalgische in de Joodse geschiedenis ben ik op mijn manier in het voetspoor van mijn vader getreden,’ zegt hij daarover: ‘Ik probeer de sfeer weer te geven van een verdwenen wereld.’

studiehoofd. Zijn eerste baan: hammen uitbenen bij een varkensslachterij in Uithoorn, misschien niet de meest voor de hand liggende activiteit voor een opgroeiende Joodse jongen. De directeur van het bedrijf was de vader van de latere CDA-politicus Piet Steenkamp.

Pas later rondde Sluyser via het staatsexamen de middelbare school af. Hij ging bacteriologie studeren. Daarna liep zijn carrière op rolletjes: een baan bij het Nederlands Kanker Instituut in de Sarphatistraat, zijn proefschrift, een beurs om in Berkeley te gaan studeren, publicaties in toonaangevende tijdschriften als Nature. Uiteindelijk bracht hij het tot hoofd van de afdeling tumorbiologie en voorzitter van de wetenschappelijke staf van het NKI. Hij was een van de pioniers van het DNA-onderzoek. Na zijn pensionering begon hij de twee tijdschriften waarvan hij nu hoofdredacteur is: ‘Ik ben elke ochtend om half zes al aan het werk.’

De liefde voor tekenen en schilderen kwam pas in de jaren zeventig. ‘Op mijn vijfenveertigste kreeg ik een olieverfsetje cadeau. Ik ontdekte dat mijn kracht lag in mensen schilderen. Het waren in het begin nogal sexy dingen die uit mijn handen kwamen: veel blote vrouwen. Later ben ik me in meer Joodse richting gaan ontwikkelen.’ Dat was te danken aan zijn vrouw Helen, zegt hij: ‘Zij is uitgesprokener pro-Israël dan ik. Ze gaat voor dat land echt de barricaden op.’

Dat hij zich zo Joods zou gaan voelen als hij nu doet, kwam voor hemzelf als een verrassing: ‘Ik ben opgegroeid met het socialisme. Je was meer rood dan Joods. In 1968 ben ik voor het eerst in Israël geweest, vlak na de Zesdaagse Oorlog. Ik heb seideravond gevierd in Rehovot. Toen ging de knop om. Pas in Israël kreeg ik het gevoel: ik ben Joods, this is me.’

Helen: ‘Als ze het Hatikvah spelen, moet Mels altijd huilen.’

Mels: ‘Het idee dat de Joden nu bescherming in hun eigen land kunnen vinden ontroert me.’

Religieus is Sluyser nog altijd niet. ‘Ik ben wetenschapper. Voor mij is niet onomstotelijk bewezen dat God bestaat. In mijn studententijd ben ik wel eens wezen buurten bij verenigingen als de NZSO. Maar daar kreeg ik meteen bonje over het geloof. Een keppeltje opzetten op zaterdag verdomde ik.’ Hij is overtuigd atheïst: ‘Godsdienst heeft alleen maar extremisme voortgebracht. Het heeft tot oorlog geleid. Kijk naar de terreurdaden die nu uit naam van de islam worden gepleegd. Ik voel me thuis bij de Joodse cultuur, ik vind het gezellig om in Joodse sfeer te verkeren. Maar godsdienst vind ik flauwekul.’

De Joodse feestdagen viert Sluyser niet, hij gaat wel drie keer per jaar naar Israël. Elke keer komt hij geëmotioneerd terug. Met linkse groeperingen als de PvdA voelt hij geen enkele verwantschap meer. ‘Naarmate je ouder wordt is



het logisch dat je meer de rechterkant opzoekt. Ik vind dat de PvdA het gevaar van de islam onderschat. En dat die partij te kritisch over Israël is. Ze zullen er wel hun redenen voor hebben maar ik zeg: de Joden hebben nu wel genoeg ellende meegemaakt, blijf met je handen van Israël af!

Bij de laatste verkiezingen heeft hij op Wilders gestemd. 'Er moest iemand opstaan die zegt: houd op met al die religieuze flauwekul. Dat heeft hij gedaan. Hij neemt het voor de Joden op. Hij vindt de euro onzin, daar ben ik het ook mee eens. Het is belachelijk om Wilders voor een verkapte nazi uit te maken, zoals hier en daar gebeurt. Hij steunt Israël en dat is voor mij het cruciale punt. Het antisemitisme komt tegenwoordig van die linkse lui.'

De Joden zijn een bijzonder volk, vindt hij: 'Ons DNA geeft ons iets speciaals. We hebben veel bijgedragen aan de kunst en aan de wetenschap. We hebben de drive om te presteren, om iets te bereiken. Dat heb je nodig om vooruitgang te boeken. De Joden hebben dat gedaan, tegen de verdrukking in.'

Als er een documentaire over de Tweede Wereldoorlog op tv is, kijkt hij. 'Ik had het geluk dat ik veilig in Engeland

zat. Maar voor de meeste Joden lag dat anders. Je denkt onwillekeurig toch: waarom heb ik het overleefd en al die anderen niet? Gevoelens van overlevingsschuld wordt dat genoemd, daar heb ik last van.'

Zijn remedie zijn de olieverfportretten van de broodjeswinkel, de visboer en de marktkooplieden die er niet meer zijn. Mels Sluysen: 'Ze hebben een gapende leegte achtergelaten. Met mijn schilderijen probeer ik dat gat te vullen. Dat beschouw ik als mijn roeping.'

*Max van Weezel is columnist van Vrij Nederland en presentator bij Radio 1*

---

Van vrijdag 13 februari tot en met zaterdag 10 mei 2014 is er een expositie van schilderijen van Mels Sluysen in het Joods Museum Sjoel Elburg, Graaf Hendriksteeg 2, Elburg. Openingstijden 11.00 - 17.00 uur. Voor meer informatie zie de site [www.sjoelburg.nl](http://www.sjoelburg.nl). De site van Mels Sluysen is [www.mels-sluysen.com](http://www.mels-sluysen.com)

---